

SPIS TREŚCI

O autorach	15
Wstęp	19
Metodyka ekspertyzy	25
1. Rozpoznanie problemu.....	25
2. Badania	30
3. Analiza wyników i wnioskowanie	31
4. Redagowanie opinii.....	34
Ekspertyza antropologiczna	41
1. Wstęp.....	41
2. Odtwarzanie wyglądu człowieka	41
2.1. Portret pamięciowy.....	41
2.2. Wykonanie portretu na podstawie zdjęcia pośmiertnego	45
2.3. Progresja wiekowa twarzy dzieci oraz postarzanie twarzy osób dorosłych.....	45
2.4. Rekonstrukcja wyglądu przyżyciowego na podstawie materiału kostnego	47
3. Badania identyfikacyjne osób na podstawie zdjęć fotograficznych i portretów pamięciowych.....	57
3.1. Identyfikacja osób na podstawie zdjęć fotograficznych	57
3.2. Identyfikacja osób na podstawie portretów pamięciowych.....	62
Ekspertyza daktyloskopijna	69
1. Wstęp.....	69
2. Miejsce zdarzenia.....	69
2.1. Typowanie miejsc pozostawienia śladów daktyloskopijnych.....	70
2.2. Dokumentacja fotograficzna oraz szkic rysunkowy	71
2.3. Protokół oględzin.....	72
2.4. Zabezpieczanie śladów i dowodów.....	73
3. Badania laboratoryjne	74
3.1. Wykorzystanie komputera	77
3.2. Pracochłonność opracowywania ekspertyzy	77
4. Rzeczoznawcze eksperymenty daktyloskopijne	78
4.1. Podstawowe kryteria eksperymentów daktyloskopijnych	78
4.2. Odtwarzanie <i>modus operandi</i>	79

5. Rodzaje ekspertyz daktyloskopijnych.....	80
5.1. Ekspertyza klasyczna	80
5.1.1. Ekspertyza cheioskopijna	82
5.1.2. Ekspertyza podoskopijna.....	83
5.2. Ekspertyza linii białych.....	83
5.3. Ekspertyza blizn.....	84
5.4. Ekspertyza poroskopijna	84
5.5. Ekspertyza krawędzioskopijna.....	84
5.6. Ekspertyza oparta na śladach kompleksowych.....	85
5.7. Ekspertyza ustalająca mechanizm powstania śladu	86
5.8. Ekspertyza dermatoskopijna	87
5.8.1. Ekspertyza konchoskopijna i frontoskopijna	89
5.9. Ekspertyza gantoskopijna	89
5.10. Ekspertyza ustalająca podłoże śladu	90
5.11. Ekspertyza ustalająca wiek śladów daktyloskopijnych.....	91
5.12. Ekspertyza cheiloskopijna	92
5.13. Ekspertyza uzupełniająca.....	93
5.14. Ekspertyza kompleksowa.....	93
6. Opinia	94
6.1. Źródła błędów opinii daktyloskopijnych	94
6.2. Dokumenty towarzyszące ekspertyzie daktyloskopijnej.....	95
6.2.1. Sprawozdanie z przeprowadzonych badań.....	95
6.2.2. Karta badań daktyloskopijnych.....	95
6.2.3. Notatka służbowa.....	96
6.3. Protokoły wpływu oraz przyjęcia dowodów rzeczowych	96
6.3.1. Protokół oględzin oraz opis materiału dowodowego.....	96
6.3.2. Opis materiału porównawczego	97
6.3.3. Materiał fotograficzny i tablice pogładowe.....	97
7. Postanowienie o powołaniu biegłego.....	98
7.1. Kolejność badań dowodów rzeczowych.....	100
7.2. Propozycje pytań do biegłego	101
8. Podsumowanie	102
Ekspertyza mechanoskopijna i traseologiczna	105
1. Wstęp.....	105
2. Rodzaje badań	105
3. Mechanoskopia	108
4. Traseologia.....	111
4.1. Ichnogramy.....	112
5. Wnioskowanie na podstawie śladów mechanoskopijnych i traseologicznych.....	117
Ekspertyza broni strzeleckiej	119
1. Pojęcie broni.....	119
2. Pojęcie broni strzeleckiej.....	122
3. Pojęcie broni neurobalistycznej	123

4. Pojęcie broni palnej.....	124
5. Pojęcie broni gazowej.....	126
6. Pojęcie broni pneumatycznej.....	128
7. Sprawność użytkowa oraz istotne części broni strzeleckiej.....	130
8. Amunicja i jej klasyfikacja.....	131
9. Pociski do broni pneumatycznej.....	134
10. Pociski do broni neurobalistycznej.....	134
11. Kryminalistyczna systematyka broni strzeleckiej.....	135
12. Ślady powodowane przez broń palną i ich kryminalistyczne znaczenie.....	144
13. Specyfika czynności procesowo–kryminalistycznych dotyczących zdarzeń związanych z bronią palną.....	150
14. Balistyka zewnętrzna.....	152
14.1. Miejsce znalezienia łuski.....	153
14.2. Miejsce znalezienia pocisku lub śladu po pocisku.....	155
14.3. Ustalenie, czy miało miejsce postrzelenie bezpośrednie czy z rykoszetu....	156
14.4. Ustalenie pozycji strzelającego i postrzelonego w chwili strzału.....	157
14.5. Ustalenie liczby oddanych strzałów.....	158
15. Ekspertyza kryminalistyczno–bronioznawcza i przykładowe pytania dla biegłego.....	160
15.1. Przedmiot ekspertyzy.....	160
15.2. Pytania do biegłego.....	162
Balistyka chemiczna.....	167
1. Wprowadzenie.....	167
1.1. Cel badań śladów powystrzałowych.....	167
1.2. Mechanizm powstawania i ogólna charakterystyka śladów powystrzałowych.....	168
2. Badania przestrzelin.....	170
2.1. Identyfikacja przestrzeliny.....	170
2.2. Ocena odległości strzału.....	172
2.2.1. Badania optyczne przestrzeliny.....	172
2.2.2. Identyfikacja drobin prochu strzelniczego metodą spektrometrii w podczerwieni.....	173
2.2.3. Testy chemiczne.....	173
2.2.4. Ocena odległości strzału z pobliża na podstawie badań cząstek charakterystycznych.....	174
3. Powiązanie osoby podejrzanej ze zdarzeniem.....	175
3.1. Badania charakterystycznych cząstek powystrzałowych — uwagi ogólne.....	175
3.2. Zabezpieczanie materiału do badań.....	175
3.3. Specyficzna metoda badawcza.....	177
3.4. Interpretacja wyników analizy.....	178
4. Czynniki czasu w badaniach pozostałości powystrzałowych.....	181
4.1. Trwałość cząstek metalicznych.....	181
4.2. Czas, jaki upłynął od ostatniego wystrzału z broni palnej.....	182

5. Typowanie rodzaju amunicji.....	183
5.1. Badania pozostałości z wnętrza łusek.....	183
5.2. Badania charakterystycznych pozostałości powystrzałowych.....	183
6. Powiązanie pocisków z przestrzelinami.....	185
7. Rekonstrukcja zdarzenia	186
Ekspertyza dokumentów	191
1. Wstęp.....	191
2. Badania podstawowe	191
2.1. Oględziny wstępne dokumentu	191
2.2. Mikroskopia	192
2.3. Metody optyczne	193
2.3.1. Absorpcja w podczerwieni	193
2.3.2. Luminescencja w podczerwieni	194
2.3.3. Fluorescencja w ultrafiolecie	194
3. Badania szczegółowe.....	195
3.1. Badania papieru.....	195
3.2. Badania materiałów kryjących	196
3.2.1. Porównywanie i różnicowanie materiałów kryjących.....	197
3.2.2. Odczytywanie zakreślonych, wywabionych lub częściowo usuniętych zapisów	197
3.2.3. Analiza krzyżujących się linii	198
3.3. Metody analityczne.....	198
3.3.1. Chromatografia cienkowarstwowa — TLC	198
3.3.2. Wysokosprawna chromatografia cieczowa — HPLC.....	199
3.3.3. Spektrometria Ramana — RS.....	199
3.3.4. Spektrometria Fouriera w podczerwieni — FTIR.....	200
3.3.5. Elektroforeza kapilarna — CE.....	200
3.3.6. Mikroskopia skaningowa — SEM	200
4. Inne badania	201
4.1. Analiza pisma wgłębnego	201
4.2. Weryfikacja zabezpieczeń specjalnych	202
4.3. Badanie wieku zapisów	202
Ekspertyza fizykochemiczna	205
1. Specyfika badań fizykochemicznych dla celów sądowych	205
2. Przedmiot badań	206
3. Cechy mikrośladów	208
4. Ujawnianie śladów	209
5. Metody badania śladów.....	210
6. Typowe ślady	211
6.1. Lakiery	212
6.2. Plamy tłuste	215
6.3. Szkło.....	216
6.4. Włókna.....	220

6.5. Gleba	223
6.6. Środki łatwopalne.....	225
7. Uwagi końcowe.....	227
Ekspertyza osmologiczna	231
1. Zapach człowieka.....	231
2. Metodyka ekspertyzy osmologicznej.....	232
2.1. Zabezpieczanie materiału dowodowego.....	232
2.2. Pobieranie materiału porównawczego.....	232
2.3. Pobieranie materiałów kontrolnych i uzupełniających.....	232
2.4. Badanie śladów osmologicznych	233
3. Wartość diagnostyczna ekspertyzy osmologicznej	234
4. Wartość dowodowa ekspertyzy osmologicznej.....	235
5. Rola biegłego osmologa	237
Ekspertyza fonoskopijna	241
1. Wstęp.....	241
2. Fonoskopia — przedmiot i zakres badań.....	241
3. Dowód fonoskopijny.....	245
4. Ekspertyza fonoskopijna.....	248
5. Parametry techniczne zapisu — odtworzenie nagrania.....	250
6. Wykonanie kopii nagrania do dalszych badań z niezbędnymi korekcjami zapisu	251
7. Autentyczność zapisu magnetofonowego.....	252
8. Identyfikacja osób na podstawie analizy mowy.....	254
9. Odtworzenie i spisanie treści nagrania — rozmowy.....	261
10. Laboratorium fonoskopijne.....	263
11. Uwagi końcowe.....	264
Ekspertyza wariograficzna	267
1. Psychofizjologiczne podstawy badania wariograficznego	267
2. Istota badania wariograficznego	268
3. Metodyka badań wariograficznych	270
3.1. Test pytań kontrolnych Reida (CQT).....	270
3.2. Test wiedzy winnego (GKT).....	272
4. Wartość diagnostyczna badania wariograficznego	275
5. Wartość dowodowa badania wariograficznego.....	276
6. Rola biegłego.....	277
Ekspertyza ogólnokryminalistyczna	281
1. Wstęp.....	281
2. Upadki z wysokości.....	283
2.1. Wypadnięcie	285
2.2. Zsuniecie się.....	286
2.3. Wskoczenie	286
2.4. Wyrzucenie	287
2.5. Zrzucenie.....	288

2.6. Wypchnięcie.....	288
2.7. Popchnięcie	289
2.8. Wpadnięcie	290
2.9. Ofiary upadków z wysokości	291
3. Upadki na schodach	293
4. Wskoczenia z pociągu będącego w ruchu	294
5. Inne zdarzenia.....	295
6. Ustalenie liczby i rodzaju narzędzi.....	297
7. Oględziny.....	300
7.1. Oględziny miejsca zdarzenia.....	300
7.2. Oględziny zewnętrzne i sekcja zwłok.....	303
7.3. Oględziny i kryminalistyczne badania odzieży	306
8. Przesłuchanie.....	307
8.1. Przesłuchanie świadków	307
8.2. Przesłuchanie podejrzanych.....	308
8.3. Przesłuchanie pokrzywdzonych.....	309
Ekspertyza toksykologiczna	311
1. Wstęp.....	311
2. Podstawowe pojęcia w toksykologii	312
3. Losy trucizny w organizmie.....	313
4. Klasyfikacja trucizn.....	314
4.1. Trucizny lotne.....	315
4.2. Trucizny organiczne	317
4.2.1. Narkotyki i środki psychotropowe.....	317
4.2.2. Leki	320
4.3. Środki ochrony roślin.....	322
4.4. Trucizny nieorganiczne.....	323
5. Metody analityczne stosowane w toksykologii	325
6. Zabezpieczanie materiału do badań chemiczno–toksykologicznych	327
7. Przyczyny błędów i trudności w opiniowaniu	328
8. Opiniowanie w przypadkach zatruc	330
Ekspertyza alkoholologiczna	333
1. Wpływ alkoholu na organizm człowieka	333
2. Wchłanianie, rozmieszczenie i eliminacja alkoholu	335
2.1. Wchłanianie	335
2.2. Rozmieszczenie alkoholu w ustroju	336
2.3. Eliminacja.....	337
3. Stężenie alkoholu w powietrzu wydychanym, moczu i ślinie w relacji do stężenia we krwi.....	338
3.1. Powietrze wydychane	338
3.2. Ślina.....	338
3.3. Mocz.....	340
4. Metody analizy płynów ustrojowychna zawartość alkoholu	340
4.1. Metoda chromatografii gazowej	341
4.2. Metoda enzymatyczna.....	342

5. Wartość dowodowa analizy powietrza wydychanego na zawartość alkoholu	342
6. Prawne aspekty badania na zawartość alkoholu.....	345
7. Badanie materiału sekcyjnego na zawartość alkoholu	347
Ekspertyza genetyczna	353
1. Wstęp.....	353
2. Zabezpieczanie śladów biologicznych	354
3. Interpretacja wyglądu plam krwawych.....	355
4. Identyfikacja obecności krwi.....	356
5. Określanie przynależności gatunkowej.....	357
6. Rodzaje materiału do analizy DNA	357
7. Zabezpieczanie materiału do badań DNA.....	358
8. Izolacja i określanie stężenia DNA.....	359
9. Badania indywidualizacyjne plam biologicznych.....	359
10. Współcześnie stosowane techniki indywidualizacji materiału biologicznego	359
11. Nowoczesne techniki detekcji produktów PCR.....	362
11.1. MALDI-TOF	362
11.2. „CHIP” DNA (mikromacierze DNA).....	362
12. Określenie płci osobnika metodą PCR.....	362
13. Polimorfizm obecny na chromosomie Y	363
14. Polimorfizm pojedynczego nukleotydu (SNP)	364
15. Polimorfizm DNA mitochondrialnego (mtDNA)	365
16. Analiza mitochondrialnego DNA.....	367
17. Identyfikacja obecności nasienia	376
18. Identyfikacja obecności śliny	377
19. Identyfikacja obecności plam moczu.....	378
20. Identyfikacja materiału zwierzęcego i roślinnego.....	378
21. Szacowanie wartości dowodu z DNA	380
Ekspertyza psychologiczna	387
1. Specyfika pracy biegłego psychologa.....	387
1.1. Przedmiot psychologii sądowej. Zakres kompetencji biegłego psychologa	387
1.2. Warunki przeprowadzania badań i opracowywania opinii psychologicznej.....	389
1.2.1. Czas i miejsce badania	389
1.2.2. Dobór odpowiednich technik badawczych.....	390
1.2.3. Zgoda na udział w badaniach.....	390
1.2.4. Przebieg badania	391
1.2.5. Sposób formułowania opinii	391
1.2.6. Problem nakładania się ról	392
1.3. Problemy etyczne.....	392
1.4. Diagnoza psychologiczna.....	393

2. Przedmiot i zakres ekspertyzy psychologicznej	395
2.1. Sprawy karne.....	395
2.2. Sprawy cywilne.....	398
2.2.1. Poddanie przymusowemu badaniu i leczeniu	399
2.2.2. Ubezpieczeniowolnienie całkowite lub częściowe	399
2.2.3. Dokonywanie czynności prawnych.....	400
2.2.4. Odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę	401
2.3. Sprawy dotyczące dziecka i rodziny	403
2.3.1. Nieletni.....	403
2.3.2. Sprawy opiekuńcze.....	404
2.3.3. Problematyka małżeńska	405
3. Wybrane problemy szczegółowe.....	406
3.1. Odtwarzanie sylwetki psychologicznej osoby nieżyjącej — ustalanie motywów samobójstwa.....	406
3.2. Opracowywanie portretu psychologicznego nieznanego sprawcy.....	409
3.3. Problemy rodzinne i opiekuńcze	415
3.4. Świadczenie.....	422
3.5. Motywacja jako przedmiot sądowej diagnozy psychologicznej	433
3.5.1. Sytuacyjne i osobowościowe przesłanki procesu motywacyjnego	434
3.5.2. Psychologiczna diagnoza kierunku i nasilenia motywacji, poziomu regulacji czynności oraz stopnia samokontroli	436
Ekspertyza psychiatryczna	449
1. Przedmiot i zakres ekspertyzy psychiatrycznej.....	449
1.1. Dowód z opinii biegłych.....	449
1.2. Wskazania do wydania ekspertyzy.....	452
1.3. Zarządzenie wydania ekspertyzy	453
1.4. Forma złożenia ekspertyzy.....	454
1.5. Zawartość ekspertyzy	455
1.6. Podstawy wydania ekspertyzy psychiatrycznej.....	455
1.7. Znaczenie analizy akt.....	455
2. Badanie sędowo–psychiatryczne	456
2.1. Specyfika badania sędowo–psychiatrycznego.....	456
2.2. Wywiad.....	457
2.3. Wnioski ekspertyzy	458
3. Ocena dowodu z ekspertyzy psychiatrycznej	459
3.1. Opinia niepełnowartościowa.....	459
3.2. Opinia abstrakcyjna.....	460
3.3. Opinia alternatywna	460
3.4. Opinia tendencyjna.....	461
3.5. Opinia kompleksowa	461
4. Badania pomocnicze w ekspertyzie psychiatrycznej.....	461
5. Błąd w ekspertyzie.....	465
6. Najczęstsze trudności w opiniowaniu	467
7. Ekspertyza psychiatryczna a zasada tajemnicy lekarskiej	468

8. Szczegółowe zagadnienia ekspertyzy w sprawach karnych.....	470
8.1. Pocztytalność.....	470
8.2. Ekspertyza psychiatryczna w stanach upicia alkoholowego	471
8.3. Ekspertyza w stanach afektywnych i w zaburzeniach związanych ze stresem.....	475
8.4. Ekspertyza psychiatryczna a środki zabezpieczające	482
8.5. Ekspertyza psychiatryczna w sprawach nieletnich	486
9. Ekspertyza psychiatryczna w wybranych sprawach cywilnych	488
9.1. Ubezpieczeniowe całkowite.....	489
9.2. Ubezpieczeniowe częściowe.....	490
9.3. Oświadczenie woli	492
9.4. Małżeństwo.....	494
9.5. Pozbawienie władzy rodzicielskiej	495
9.6. Postępowanie odszkodowawcze.....	496
Ekspertyza wypadku drogowego	499
1. Przedmiot i zakres ekspertyzy	499
2. Powypadkowe badania pojazdów i ich elementów.....	505
3. Problemy rekonstrukcji wypadku.....	509
3.1. Stan zagrożenia wypadkowego	513
3.2. Reakcja kierowcy	515
3.3. Pozderzeniowy ruch pojazdów.....	521
3.4. Zderzenie	522
3.5. Przedzderzeniowy ruch pojazdów.....	529
4. Wypadek z pieszym.....	532
5. Czasowo–przestrzenna analiza możliwości uniknięcia wypadku	544
6. Ustalenie osoby kierowcy	551
7. Wypadki sfingowane.....	556
8. Wizja lokalna miejsca wypadku i eksperyment procesowy	559
9. Obliczenia i technika komputerowa w rekonstrukcji wypadku.....	562
Interpretacja wyników ekspertyzy	571
1. Wstęp.....	571
2. Kilka podstawowych definicji	571
3. Klasyczne sposoby interpretacji wyników ekspertyzy.....	573
4. Podejście subiektywne — teoremat Bayesa.....	576
5. Znaczenie hipotezy alternatywnej, utożsamianej z hipotezą obrony	579
6. „To nie ja, to mój brat...”	581
7. Sofizmaty.....	582
8. Dochodzenie ojcostwa	585
9. Sprawa Dreyfusa.....	586
10. Inne rodzaje dowodów naukowych.....	587
11. Wartość dowodu z badania DNA.....	588
12. Częstość polimorficznych cech DNA w populacji	590
13. Mieszane profile DNA.....	594
14. Problem unikatowości profilu DNA	595

15. „Czy profilowanie DNA jest tak dobre jak badanie odcisków palców?”	597
16. Najczęściej używane sposoby interpretacji wyników	598
16.1. Względna częstość pojawiania się danego zestawu cech	598
16.2. Źródło pochodzenia DNA — sofizmat prokuratora albo odwrócenie uwarunkowania	599
16.3. Prawdopodobieństwo zgodności	599
16.4. „Może pochodzić...”	600
17. Podsumowanie	601
Zapewnienie jakości w laboratoriach sądowych	603
1. Zamiast wstępu	603
2. Z historii laboratoriów sądowych	604
3. Rewolucja jakościowa i jakość	604
4. Jakość	605
5. Powody wprowadzania systemu jakości w laboratoriach sądowych	607
6. Konsekwencje wprowadzenia systemu jakości	608
7. Niektóre problemy dotyczące systemów jakości w laboratoriach sądowych	609
8. Podstawowe zasady kontroli jakości w laboratorium genetyki sądowej	611
8.1. Organizacja laboratorium	611
8.2. Uwagi ogólne	612
8.3. Izolacja DNA	613
8.4. Badanie metodą PCR	614
8.5. Detekcja produktów PCR i RFLP	615
8.6. Technika RFLP	615
8.7. Sekwencjonowanie	615
8.8. Opiniowanie	616